

02

03

UNA REIVINDICACIÓ DEL JOAN SALES EDITOR I REESCRPTOR

Editar prové del verb llatí *edere* i significa *treure, parir, donar, sortir a llum*. "Es pot dir que un editor és un llevador, algú que ajuda a parir i que, per tant, intervé activament en el procés de creació d'una obra. Sales era molt conscient del significat etimològic de l'activitat que va desenvolupar al llarg de tota la vida i tant els mecanismes de treball que va fer servir com les seves reflexions de caire més teòric en són la prova més fefaent", escriu Marta Pasqual a l'assaig *Joan Sales, la ploma contra el silenci* (A Contravent, 2012). Tot seguit cita una carta adreçada el 8 de gener del 1971 a Lluís Ferran de Pol en què explicita l'aposta per intervenir en els textos que, des del 1959, va publicar a Club Editor: "Més val que l'autor, amb una humilitat que l'honora, es deixi fer una bona esporgada per algú que hi entén [...] normalment és natural que sigui l'editor -i ho fan a tot arreu del món; en llengua anglesa distingeixen entre editor, que és el que fa aquestes delicades operacions tan discretament com és possible, i *publisher*, que és l'editor en sentit comercial; a Catalunya, on les editorials són tan petites -vull dir en català-, la cosa no dona per a tant i l'editor i el *publisher* -i el mosso i el mecanògraf- han de ser forçosament la mateixa persona".

del lingüístic basat en la reforma fabriana i lliure de qualsevol artificiositat, tria que ha d'interpretar-se com una voluntat compartida d'escriure pensant en el gran públic i no en les minories selectes". Sales es va implicar cada vegada més a fer créixer els lectors en català: des del 1955 ho va fer des de l'editorial Aymà, al costat de Xavier Benguerel i Joan Oliver, i a partir del 1959 fundant, juntament amb Benguerel, Club Editor. "En Sales, la literatura esdevenia una eina de combat que buscava, en els lectors, l'aliat imprescindible per tirar endavant el projecte de redreçament cultural", es pot llegir a l'assaig de Marta Pasqual, que unes pàgines després detalla les tres particularitats del projecte: en primer lloc, havia d'agradar al públic; en segon lloc, pretenia crear un sistema de subscripcions que garantís un nombre de vendes mínim per cada títol, que es va situar a l'entorn del miler; finalment, calia no oblidar mai que "una literatura sana es desplega totalment al marge dels premis literaris i dels mecenatges".

Pasqual detalla "l'omnipresència gairebé obsessiva" de l'editor. Distribuïa els llibres quan calia. Anava porta per porta per convèncer futurs subscriptors. Corregia els manuscrits, recomanava canvis i, en alguns casos, la reescriptura era important. Podia arribar a servir entrevistes inventades a la premsa per promocionar els llibres. Va traduir *El Crist de nou crucificat* de Nikos Kazantzakis, *Els germans Karamàzov* de Fiódor Dostoievski, *El garrell* de Loís Delluc i *Entre dos silencis* d'Aurora Bertrana, aquesta última sense firmar. La descoberta de la dada va motivar Marta Pasqual a escriure el seu primer llibre: "Sales va canviar l'arma de guerra per la ploma. Tots els que van fer d'editors en aquella època tenen molt de mèrit: era una cursa d'obstacles constant".

Pasqual s'ha decidit a investigar la cara de reescriptor de Joan Sales a partir de la seva feina a Club Editor i de les experiències editorials prèvies, que arrenquen durant els anys d'exili mexicà a través de la "combativa" *Quaderns de l'Exili* i que s'intensifica a partir de la tornada a Barcelona. Primer ho va fer "a l'ombra", a través de la col·laboració amb *Ariel* (1949-1954), on faria una adaptació per a nois i noies del *Tirant lo Blanc* i s'encarregaria de la redacció de quatre volums de rondalles, que tant podien ser llegides per petits com per grans. "Un dels objectius últims d'aquestes rondalles i del *Tirant* era aconseguir que els joves lectors poguessin créixer en un país normal -explica Marta Pasqual-. Ja en aquests anys trobem un Sales que es manifesta antinoucentista. Per a ell, la literatura no havia de filologar: és una constant que repetirà sempre".

A partir del 1952, Sales col·laboraria en dos dels projectes més ambiciosos de l'historiador Ferran Soldevila: *Història dels catalans* i *Història de Espanya*. "A banda de les fortes afinitats ideològiques, compartien també un mo-

LA PLOMA CONTRA EL SILENCI
MARTA PASQUAL
ACONTRAVENT/176 PÀG./18 €

pliar els registres del català literari. Gràcies a aquesta singularitat, *Incerta glòria* s'ha convertit en un clàssic de la literatura catalana".

Francesc Serés -que va publicar l'últim recull de contes fa uns mesos, *Mossegat la poma-* considera que l'aportació més interessant de Sales és la narració de la complexitat. "Joan Sales explica la història que viu des de punts de vista diferents, complementaris i contradictoris. La lectura creuada d'*Incerta glòria* i la correspondència amb Mercè Rodoreda i Màrius Torres és un regal per a qui vulgui eixamplar les interpretacions que podem fer de la novel·la".

L'experiència de Lolita Bosch amb *Incerta glòria* és singular: "Hi vaig arribar l'any 1994 o 1995. Jo era lectora de català a la Universitat Nacional Autònoma de Mèxic, i feia classe als descendents de l'exili, que parlaven un català molt antic. Per Sant Jordi, l'Orfeó Català mexicà posava a la venda títols sorprenents: hi vaig trobar una primera edició d'*Incerta glòria*. La seva lectura em va impressionar molt. Jo estava molt desinformada

01
SALES A LA TAULA ON ESCRIVIA, CORREGIA I PENSAVA EL SEGÜENT TÍTOL DE CLUB EDITOR

02
MERCÈ RODOREDA I JOAN SALES DURANT UNA TROBADA A ROMANYÀ

03
SALES, EL 1932: JA FORMAVA PART DEL DIARI 'LA NAU', DE ROVIRA I VIRGILI
FONS SALES

respecte a l'exili: em vaig prendre la novel·la gairebé com una no-ficció. Els republicans són una lliçó de moral. N'he après tantes coses... Rellegir Sales hauria de ser un bon punt de partida per descobrir escriptors republicans de l'època que hem oblidat".

Màrius Serra va arribar a l'obra de Joan Sales a través de Mercè Rodoreda. "Després de llegir les seves novel·les i contes vaig apropar-me a biografies i textos que s'havien escrit sobre ella. I així vaig arribar a fragments de l'epistolari amb Sales -explica-. És apassionant veure la rebotiga del món editorial de l'època: Sales era un editor que podia arribar a discutir detalls molt concrets. De passada descobreixes també petites misèries del sector". El següent pas de Serra va ser *Incerta glòria*: "Vaig quedar absolutament garratibat. La seva aproximació a la guerra i a la història recent és d'un abast molt profund, en un to molt diferent al que es pot llegir al Pere Calders d'*Unitats de xoc* o al Tísner de *556 brigada mixta*: ni l'un ni l'altre arriben al dramatisme de Sales perquè la seva és una aproximació de caire més vitalista, més lligada al jo. Sales és un demiürg que s'aixeca i observa la història: la seva obra és de gran qualitat i esfereïdora".

Sigui abordada des de la incomoditat, l'eixamplament de fronteres entre ficció i no-ficció, la complexitat del discurs o la gran ambició, l'obra de Sales continua generant un interès creixent. Les relectures que permetran la biografia, la novel·la inèdita i l'adaptació cinematogràfica i teatral enriqueiran encara més el seu discurs. ♦